

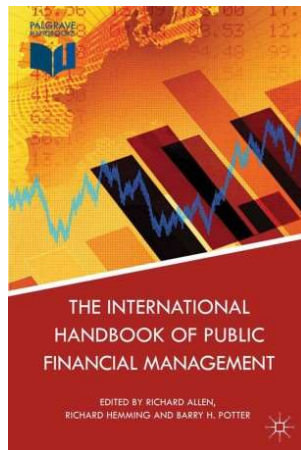
DE BALANS ALS VANZELFSPREKEND ONDERDEEL VAN DE VERSLAGGEVING VAN DE
OVERHEID, MAAR KIJK UIT VOOR IRREËLE VERWACHTINGEN

DONDERDAG 15 OKTOBER 2020

DR. TJERK BUDDING, OPLEIDINGSDIRECTEUR PUBLIC CONTROLLERS OPLEIDINGEN

Algemene opmerkingen

- Notitie heeft betrekking op de staatsbalans als onderdeel van de Miljoenennota 2020, maar moet worden gezien als onderdeel van een groter geheel (verbetering verslaggeving Rijksoverheid).
- Bij het opstellen van het memo is met name gebruik gemaakt van internationale literatuur over public sector accounting.
- Zeven leerpunten ontwikkeld.

Vanzelfsprekendheid

Alle bv's, nv's, coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen, stichtingen, verenigingen en medeoverheden in Nederland dienen een balans op te stellen.

1. Voor organisaties buiten de overheid is het heel gebruikelijk om een balans op te stellen, en hiermee behoort een balans tot de common practice van de verslaggeving van organisaties.

Wie stelt de balans op?

2. Het opstellen van de balans gebeurt normaal gesproken door dezelfde entiteit (afd. financiën enz.) die ook verantwoordelijk is voor het opstellen van de andere onderdelen van de jaarrekening (resultatenrekening, toelichting, evt. kasstroomoverzicht).

Kortom, het opstellen van een balans door een andere entiteit (in case: het CBS) is buiten de overheid ongebruikelijk en brengt risico van aansluitingsproblemen met zich mee (de balans hangt samen met andere onderdelen van de verslaggeving).

Functies van de balans

In het algemeen geldt dat een balans een overzicht geeft van de:

1. Omvang en samenstelling van de activa – Wat zijn de bezittingen (productiemiddelen) van de organisatie? Waar is het kapitaal in geïnvesteerd?
2. Omvang en samenstelling van de passiva – Welke verplichtingen heeft men ten opzichte van vreemd vermogensverschaffers? Welk deel van de passiva vormt het eigen vermogen?

In het verlengde hiervan heeft de balans de functies van vermogensbepaling en resultaatbepaling.

Functies van de balans

Voorbeeld: aandelen KLM:

- Aankoop van 14% van de aandelen van Air France – KLM in februari 2019 ter waarde van EUR 744 mln. Hiervoor (indirect) additioneel geleend. Op de balans: +744 mln activa, +744 mln passiva.
- De huidige waarde is rond de EUR 180 mln.
- Bij waardering tegen actuele waarde is het netto-vermogen van de Nederlandse staat daarmee met EUR 564 mln gedaald (activa: van 744 → 180 mln, passiva: blijft 744 mln).

Functies van de balans

Voorbeeld: aandelen KLM:

- Stel het tij zat wel mee... en de waarde steeg van EUR 744 mln naar EUR 1 mld
- Het netto-vermogen stijgt dan met EUR 256 mln.
- Bij verkoop van de aandelen wordt dit bedrag dan in liquide middelen omgezet en kunnen deze middelen worden ingezet voor de financiering van andere zaken.

Functies van de balans

3. De balans heeft toegevoegde waarde omdat zij op een overzichtelijke en integrale manier inzicht geeft in de omvang en samenstelling van de bezittingen (activa) en schulden alsmede het netto-vermogen (passiva) van een land.
4. Er kunnen diverse functies van de balans worden onderscheiden. Op voorhand lijkt vooral het inzicht dat wordt gegeven in het netto-vermogen nuttig omdat dit vermogen niet alleen inzicht geeft in de mate waarin er sprake is van een financiële buffer, maar onder meer ook omdat over dit netto-vermogen geen vermogenskosten verschuldigd zijn.

Uitdagingen: afbakeningsgrenzen

Hoe bepaal je wat je meeneemt op de balans? In hoeverre heb je de macht acties van een andere entiteit te beïnvloeden en heb je daadwerkelijk voor- en nadelen van de acties van de ander, als eisen voor consolidatie. Is vaak lastig.

5. Het is in internationaal opzicht gebruikelijker om een staatsbalans op te stellen dan een (geconsolideerde) overheidsbalans, met name ook vanwege de grote moeite en kosten die gepaard gaan met consolidatie. Hierbij spelen met name ook aansluitingsproblemen tussen financiële overzichten van onderdelen van de publieke sector een rol alsmede aandachtspunten op het vlak van control.

Uitdagingen: bepalen activa en passiva

- De balans een compleet financieel overzicht moeten geven van de activa (economische hulpbronnen) en passiva (economische schulden) van de overheid. Wat betekenen die termen precies in het geval van de overheid.
- Is toekomstige belastingheffing een economische hulpbron? Zijn toekomstige uitgaven die gericht zijn op het welzijn van bepaalde bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld ouderen) dan een economische schuld?
- Internationaal ongebruikelijk om deze op de balans op te nemen, maar in aanvullende overzichten.

6. Het opnemen van toekomstige belastingontvangsten, toekomstige uitgaven voor vergrijzing, zorg en onderwijs in de balans is in internationaal opzicht ongebruikelijk.

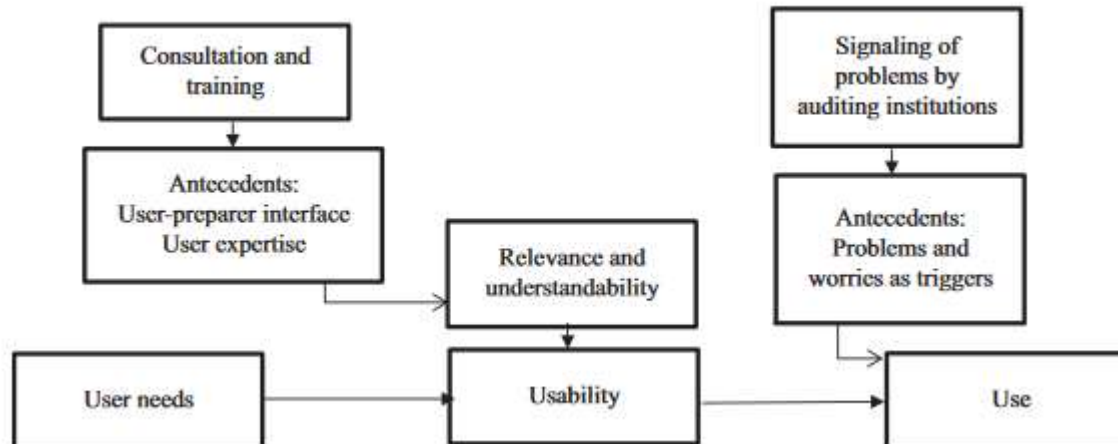
Uitdagingen: waardebeoordeling

- Hoe bepaal je de waarde van je bezittingen en schulden?
 - Historische kostprijs
 - Actuele waarde
- In de Miljoenennota 2020 wordt niet specifiek vermeld welke waarderingmethode er is gebruikt voor het opstellen van de overheidsbalans.
- Bij staatsbalans wel, voor vaste activa Perpetual Inventory Method.

7. Er wordt in de Miljoenennota niet aangegeven welke waarderingmethode er wordt gebruikt voor het opstellen van de overheidsbalans. De toelichting inzake de staatsbalans is erg technisch en kent nauwelijks aansluiting met de in de bedrijfseconomie gebruikelijke terminologie.

Understandability

- In hoeverre zijn de verantwoordingsstukken relevant en begrijpelijk? En voor wie?

Bron: Van Helden & Reichard, 2019

Vragen en opmerkingen....

g.budding@vu.nl